

Títol	Dicció poètica i muntatges poètics
Autor	Magisteri Teatre Mag Poesia
Publicación	
Dirección Web	http://www.mallorcaweb.com/mag-teatre/escola/superdestresa.html

L'ELOCUCIÓ EN GENERAL

La lectura, o la dicció memoritzada, d'un text suposa, a més de la correcta pronunciació de tots els fonemes i sons

1.- UN BON **DOMINI I PROJECCIÓ DE LA VEU**, UNA BONA **ARTICULACIÓ** (col.loquial o estàndard, segons el text a llegir) I UN BON DOMINI DE LA FONÈTICA SINTÀCTICA (enllaços: sinalefes, elisions, hiatus, sonoritzacions...)

2.- SITUAR LES **PAUSES** DEL DISCURS I HARMONITZAR-HI LA RESPIRACIÓ: dominar les pauses sintàctiques, modular els diferents períodes d'una oració llarga... És a dir, dur un ritme adequat.

3., FER L'**ENTONACIÓ ADEQUADA AL SENTIT** D'ALLÒ QUE ES LLEGEIX O ES DIU: interrogatives, exclamatives, entonacions segons l'actitud del parlant (sorpresa, tendresa, ràbia...); fer creïble el text d'acord amb la idea del caràcter que personifica qui el llegeix; ús d'entonacions pròpies de la llengua en qüestió i no manlevades a una altra llengua; allargament expressiu de les vocals tòniques de les paraules que el text demani; utilització de l'entonació adequada per distingir bé els diàlegs de la narració; L'ús de la velocitat i del ritme adequat; etc., etc.

A més, és clar, de la posició del cos i de la mirada: parlar a la gent i no amb el cap baix

EN UNA PARAULA, TOT AIXÒ QUE SUPOSA DONAR VIDA AL TEXT QUE ES DIU (i això no s'aprèn sense pràctica controlada)

ELS VICIS MÉS FREQUENTS EN LA DICCIÓ DE TEXTOS SÓN QUE ES LLEGEIX:

- MASSA AVIAT,
- MASSA FLUIX,
- ARTICULANT POC (també mala vocalització),
- AMB MALA DISTRIBUCIÓ DE LES PAUSES I DELS ACCENTS (tant pel que fa a expressivitat com pel que fa a harmonització amb la respiració com pel que fa a l'estructura de la frase, i encara amb la mètrica),
- AMB MALA EXPRESSIÓ, AMB MONOTONIA (deixant morir els finals: tiroriroriroró)

Les causes d'això són: vergonya, nervis, FALTA DE MODELS (mitjans de comunicació, escola, teatre, cinema...) i FALTA DE PRÀCTICA (una pràctica controlada amb bons textos).

Poden ajudar jocs dramàtics de dicció, com els que podem trobar, per exemple, a:
 CUBEDO, Manuel / SIRERA, Rodolf.- El teatre a l'escola. Generalitat valenciana, 1989
 MASCARÓ, Pere. Quadern de teatre. Ajuntament de Palma, 1998.
 TORRAS, Josep. Juguem fent teatre. Alella, Pleniluni, 1987.

L'ELOCUCIÓ DE VERSOS

A més dels pressuposts que hem vist per a una bona lectura, LA DICCIÓ O RECITACIÓ DE POESIA COMPORTA UNA SÈRIE DE CONEIXEMENTS ADDICIONALS SOBRE **MÈTRICA**. Molt més que la rima i que el tipus de versificació, **l'important en l'elocució poètica és EL RITME, L'ACCENT.**

Un exemple de la importància de l'accent com a fonema suprasegmental. La següent frase, escrita, és ambigua:

UNA JOVE VEU L'AMENAÇA.

Pot ésser:

- a.- Una veu jove l'amenança (Veu aquí serà un nom)
- b.- Una al.lota jove veu l'amenança (Veu aquí serà verb)

Però no podem dir la frase conservant l'ambigüitat:

Si adoptam LA PRIMERA INTERPRETACIÓ hem de fer MÉS FORT L'ACCENT DE VEU que el de jove;

i inversament, amb LA SEGONA INTERPRETACIÓ hem de fer MÉS FORT L'ACCENT DE JOVE que el de veu.

Això és degut a l'estructura sintàctica diferent de cada una de les frases:

- a.- [SN una jove veu] [SV l'amenança]
- b.- [SN una jove] [SV veu l'amenança]

TROBAM L'ACCENT MÉS FORT AL FINAL DE CADA SINTAGMA:

A) LA DARRERA SÍL.LABA TÒNICA DE QUALSEVOL SEQÜÈNCIA ÉS SEMPRE PORTADORA D'ACCENT MÀXIM.

Per aquest motiu, síl.labes àtones, per se, poden esdevenir tòniques i viceversa, com veim a l'exemple següent:

- (1) En Joan li regala braçalets
- (2) En Joan li regala braçalets d'or
- (3) En Joan li regala braçalets d'or i plata.

A (1) la intensitat més forta cau sobre la síl.laba tònica de braçalets. A (2), en canvi, la mateix síl.laba queda desaccentuada, i és d'or el mot que s'endú l'accent més fort. I finalment, a (3), és plata que agafa la intensitat més forta, i d'or és el mot que es desaccentua.

B.- LES ALTRES SÍL.LABES TÒNIQUES SÓN PORTADORES D'ACCENT MÀXIM QUAN ESTAN SITUADES ENTRE DUES SÍL.LABES ÀTONES, O BÉ QUAN VAN SEGUIDES DE DUES SÍL.LABES ÀTONES.

Als següents exemples són portadores d'accent màxim les síl.labes en majúscules:

- a.- MÀ
- b.- maNEta
- c.- mà MORta (en aquest cas i el següent, mà du accent secundari)
- d.- mà trenCAda
- e.- la MÀ trenCAda
- f.- MÀ geneROsa

La regla B especifica el nombre de dues àtones, i no de tres o quatre, ja que el català tendeix a originar seqüències de RITME BINARI o de RITME TERNARI (més general), o bé mixtes, o d'alternances irregulars entre binari i ternari (que és el més freqüent)

RITME BINARI

la gent no gosa perdre el cap (Carner, Enyor)

A T A T A T A T

TIRALLONGA DELS MONOSÍLLABS (fragments)

Déu
I tu, què vols?
Jo
Doncs jo sols vull
-ei, si pot ser-:
Un poc de fam
i un xic de pa.
Un poc de fred
i un poc de foc.
Un xic de son
i un poc de llit
Un xic de set
i un poc de vi
i un poc de llet.
I un poc de pau. [...]
Un poc de goig
i un xic de bes
i un poc de coit. [...]
I un poc de cant.
I un xic de vers.
I un xic de ball [...]
I a més, què vull?
Un xic de seny.
I un poc de temps.
I un xic de món.
I un poc de sort.

[Pere Quart](#)

ELS PETS: JO VULL SER REI (I la major part de cançons de rock, que reconverteixen àtones en tòniques i viceversa en funció del ritme binari de la música)

RITME TERNARI

Si un estel es morís, qui en tindria fidel
A A T A A T A A T A A T
Recordança en el món, tan llunyà i adormit?
Qui mirés al seu lloc hi veuria la nit.
En el cel, qui sap mai on ha mort un estel?

[Carner](#)

O aquest poema de La pell de brau de S. Espriu, que imita el galop dels cavalls:

*La pell fa / de tambor / percutit / per les mans / de la por, / pel galop / del cavall / que no
pot / conquerir / l'últim guany / del repòs. / Sepharad / i la mort, / cavall flac, / cavall foll*

La Sardana, on la seqüència AAT es va repetint sense aturar-se al final dels versos femenins; només la rima, no la mètrica, marca el final de cada vers:

*La sardana és la dansa més bella
de totes les danses que es fan i es desfan;
és la mòbil, magnífica anella
que amb pausa i amb mida va lenta oscil.lant.
Ja es decanta a l'esquerra i vacil.la,
ja volta altra volta a la dreta dubtant,
i se'n torna i retorna intranquil.la
com mal orientada l'agulla d'imant.*

[Joan Maragall](#) (fragment)

RITME MIXT

EL CORB (Edgar A. Poe; traducció de Miquel Forteza)

U U - U - U - // U U - U - U -

*Una trista mitja nit, que vetllava entenebrit,
fullejant amb greu fadiga llibres vells i antics papers
i em dormia a poc a poc, vaig sentir a la porta un toc.
I sens moure'm del meu lloc: "Qualcú ve a cercar recés
-vaig pensar- en aquesta hora, qualcú ve a cercar recés."
Això sols i no res més. [...]*

*I tornant a obrir la porta, amb remor d'ales molt forta,
penetrà, amb gran majestat, negre un corb dels temps primers.
Penetrà en la mansió, sens fer salutació,
amb un aire de senyor, sens que el dubte l'aturés.
Es posà en un bust de Pal.las, sens que el dubte l'aturés;
va posar-se i no res més. [...]*

*- "Esperit de maldat, vell missatger, profeta o aucell!
Pel mateix Déu que adoram, pel cel que ens dóna recés,
diga'm si transfigurada aquesta ànima endolada
podrà veure sa estimada dins els sempre clars vergers,
abraçar sa Elionor dins els sempre clars vergers."
I digué el corb: "Jamai més." [...]*

L'ACCENTUALITAT EN CATALÀ (TANT EN POESIA COM EN PROSA) DEMANA:

1.- EVITAR ELS XOCS ACCENTUALS (ADJECÈNCIA ESTRICTA D'ACCENTS) (**NO PODEM DIR DUES TÒNIQUES SEGUIDES**)

2.- EVITAR LES VALLS ACCENTUALS (**NO PODEM DIR MÉS DE DUES SÍL.LABES ÀTONES SEGUIDES**)

Si apareixen tres síl.labes àtones entre dues síl.labes tòniques, l'àtona del mig és susceptible d'acceptar un accent de suport:

Anaves damunt l'herba de la prada
A T A A A T A A A T A

A T A Á A T A Á A T A

En lloc de fer aquest accent de suport la mètrica del vers es pot recolzar sobre l'organització sintàctica, és a dir, que pot fer les pauses sintàctiques, amb aquests tres components:

[Anaves [damunt l'herba[de la prada]]]

Marcant aquestes pauses sintàctiques, tenim la següent estructura mètrica:

Anaves / damunt l'herba / de la prada
A T A / A A T A / A A T A

que dóna: amfíbrac / peó tercer / peó tercer

(Per a més informació: la primera part de Salvador OLIVA, La mètrica i el ritme de la prosa, Barcelona, Quaderns Crema 1992. Per a l'apartat següent, de TIPOLOGIA MÈTRICA, vegeu-ne la segona part).

DICCIÓ POÈTICA O RECITACIÓ: ALGUNS CONSELLS.

Primer: per a una bona recitació cal **CONÈIXER (I SENTIR) EL POEMA I EL POETA.**

LA POESIA HA DE SORTIR DE DINS, I PER SORTIR HA D'HAVER ENTRAT.

Perquè entri, la poesia, sobretot si no us n'heu amarat durant l'escolarització, cal treballar-la:

LLEGIR MOLT POESIA I LLEGIR-LA MOLTES VEGADES. Per poc que ens agradi un poema que llegim, hem de tornar-hi i tornar-lo a llegir. Com més sabem un poema més el sentim, també.

Els poemes viscuts, com els bons records, som les bones vivències, és un dels bagatges més valuosos d'una persona: vénen al moment més oportú a fer de bàlsam, de motor, o de llum, o de brasa. Per això és important la memorització de bons poemes (pensa en cançons -que són un tipus de poesia- que us venen al cap a moments determinats, pensa en la importància de les cançons en la vostra vida)

Per preparar la recitació:

1.- **LLEGIR** un llibre com a mínim d'UN POETA, com més millor, però.

2.- **CONÈIXER MÉS EL POETA:** llegir coses de la seva vida o obra, o d'altres escrits seus d'altres gèneres.

3.- **TRIAR**, en una segona o tercera lectura, els poemes que més ens agraden. (I, evidentment, cercar les paraules que no entenguem)

4.- **TROBAR LES PARAULES O FRASES CLAU DEL POEMA.**

Diu Joan Vinyoli: "Com que ara estic en tres o quatre poemes a la vegada, em faig un tip de llegir-los i rellegir-los, per si tot d'una trobo la paraula vàlida, la paraula que dóna sentit i cohesió al que serà el poema, si arriba a ser-ho, la paraula llum" (Vinyoli/Martí i Pol. Barcelona/Roda de Ter. Correspondència. Barcelona: Empúries, 1987)

5.- **ESTUDIAR LA MÈTRICA, L'ACCENTUACIÓ SOBRETOT, D'AQUESTS POEMES, I DECIDIR EL RITME QUE ELS VOLEM DONAR.**

6.- **MARCAR LES PAUSES QUE FAREM EN RECITAR EL POEMA**

7.- **RECITAR, SOLS, ELS POEMES.** No hem de tenir por, en les recitacions preparatòries d'**EXAGERAR L'ACCENTUACIÓ, L'ENTONACIÓ, LES PAUSES, LES PARAULES BÀSIQUES.** Hem de recitar el poema **DE MOLT DIVERSES MANERES I EN DIVERSOS ESTATS D'ÀNIM.** Possible exercici: recitar un mateix poema (o un vers) amb distintes accentuacions, i també amb distintes expressivitats (ràbia, desolació, malenconia, eufòria, alegria... (P.e., el vers Estic cansat de tu, de Rosselló.Pòrcel).

8.- **APRENDRE ELS POEMES DE MEMÒRIA.**

9.- **SI ES VOL, ES POT COMPLEMENTAR EL POEMA AMB MÚSICA -DE FONNS, O MUSICANT EL POEMA PER CANTAR-LO-, O AMB IMATGES.**

Per recitar

1.- Pel que fa a les pauses:

Feis les **FRASES (fòniques) CURTES.** No faceu, en general, emissions de veu gaire llargues, ja que això fa tenir pressa per respirar i no permet articular bé ni parlar amb prou potència. Si una frase és massa llarga la tallareu amb una pausa o amb l'entonació.

Marcau bé les PAUSES SINTÀCTIQUES, MÈTRIQUES I EMOTIVES: COMBINAU-LES.

No tingueu gens de por dels silencis, de les pauses llargues. Els silencis reforcen les paraules, el sentit.

2.- Pel que fa a l'entonació.

No frisseu. VIVIU EL POEMA I EL FAREU VIURE.

"S'HA D'AGUANTAR EL RITME: en lloc d'accelerar, millor donar força parlant més fort o amb més ràbia" (Ovidi)

NO MORIU AL FINAL DE VERS (No hi ha res més lleig que acabar els versos com si tiràssim senallades de grava marge avall). Els finals alts, amb força, i mai decadents: **"S'HA D'AGUANTAR EL TO fins al punt o final de vers, i no baixar la darrera síl.laba (sinó més aviat pujar)"** (Ovidi)

Teniu en compte que QUAN RECITAM POESIA PARLAM DE NOSALTRES MATEIXOS. Només si perdem la por a fer-ho i ens hi donam, recitarem amb força (alegria, tristor, sensualitat, ironia...) Els sentiments són més importants que la veu per transmetre emoció. Si no ens donam en la recitació serem falsos, teatrals, postissos o freds. **SI US HI DONAU FAREU VIURE EL POEMA A QUI US ESCOLTA.**

El que caracteritza el teatre, la interpretació, LA RECITACIÓ, no és la falsedat, l'engany, el fer-se passar per un altre, sinó l'AUTENTICITAT, la vivència, el fet de DONAR VIDA a un text, abocant-hi els nostres pensaments i idees, les nostres emocions i sentiments, les nostres passions. Us heu de deixar dur per les imatges que us desvetlla el poema. Heu d'evitar la teatralitat postissa, parlar com un amic que parla amb un altre (ara alegre, ara trist, però mai teatral i llegit, sinó viu). **Es tracta més de DIR que no de recitar: [Brossa](#) en diu DEÏDORS DE POESIA.**

Finalment: expressió cos i mans, objectes, imatges, música...

MUNTATGES POÈTICS

El que més engresca en la poesia són els recitals poètics, i encara més els muntatges poètics.

Als quaderns del Cicle Mitjà i del Cicle Superior posam exemples de possibles muntatges poètics. Treballant la poesia us en sortiran molts més d'any en any.

Proposta de muntatge poètic per al Cicle Mitjà:

Cercau més poemes que parlin d'animals, com els de Josep Carner i de Pere Quart, i vosaltres feis també poemes d'animals.

Una vegada tingueu bastants poemes fareu un bestiari: un muntatge amb aquests poemes.

Es tracta:

- 1.- D'aprendre els poemes de memòria i recitar-los bé. (Aquí ja tenim la classe de llengua)
- 2.- De pensar com farem els animals, i de fer-los: alguns els podem fer amb simple mímica (amb un gest de la mà feim una trompa, i si caminam a poc a poc i molt pesat, ja tenim un elefant), d'altres els podem fer amb capgrossos o amb titelles, d'altres amb dibuixos... (I vet aquí les classes de medi, d'expressió corporal i de plàstica)
- 3.- De lligar bé tots els poemes a fi que ens quedi un espectacle; per exemple, podem fer un conte amb totes els animals, amb un narrador que vagi introduint els distints poemes d'animals...
- 4.- No hi quedarà gens malament un poc de música; tant pot ésser cercar una música de fons per a l'espectacle, o bé de musicar alguns dels poemes per fer-los cantats, o les dues coses (I aquí teniu la classe de música.) (I si feis quatre divisions ja ho haureu treballat tot)

5.- Després dels assajos és l'hora de convidar les altres classes de l'escola per representar-los el bestiar. I un capvespre, una representació per als pares.

Propostes de muntatges poètics per al Cicle Superior:

Ja sabeu que podem fer un bestiar amb poemes d'animals fets de diversos poetes i fets nostres; després feim capgrossos d'animals o titelles o els representam gestualitzant lligant una mica els diversos poemes i ja tenim un bon espectacle per fer a les altres classes de l'escola i als familiars i als amics de fora.

Podeu fer molts més muntatges o espectacles poètics. Per exemple:

Escenificau L'home parat al cantó de Vicent Andrés Estellés. Ja té música (del valencià Paco Muñoz), mentre uns la canten, uns altres escenifiquen el que passa: Provau-ho.

Dels Projectes de poemes de Joan Brossa en podeu fer un bon espectacle ben complet, seguint exactament les indicacions que dóna, que es poden anar representant damunt l'escenari (prèvia preparació).

A partir de la Cançó de Son Coletes de Guillem d'Efak, podeu fer un bon muntatge; la música ja la va fer el poeta. Això sí, du un poc de feina de preparació: més informació sobre els fets (medi), i sobre el vestuari (medi i plàstica) per ampliar un poc la representació. Hi podeu afegir un fil argumental (llengua). Després ja la podeu cantar i representar (expressió corporal i música, i dicció...)

I tants altres poemes, com Tot n'és ple de Foix, etcètera, etcètera.

I tantes altres cançons, com Bon dia d'Els Pets, Lladres d'Al tall, Emiliano Zapata dels Lax'n Busto...